

Papur tystiolaeth gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru ar gyfer Craffu Cyffredinol ym Mhwyllgor NHAS

06/11/2024

Gwybodaeth i helpu'r Pwyllgor cyn i Ysgrifennydd y Cabinet ymddangos ger ei fron at ddibenion Craffu Cyffredinol ar 27 Tachwedd 2024.

Cynnwys

1.	Rheilffyrdd.....	3
	Gwrthdrawiad rhwng dau drên ar Lein y Cambrian.....	3
	Perfformiad y Rheilffyrdd.....	3
	Bil Diwygio'r Rheilffyrdd a Gwasanaethau i Deithwyr.....	4
	Bwrdd Rheilffyrdd Cymru	4
	Trawsnewid Llinellau Craidd y Cymoedd.....	5
	Rhaglen Gwella Caerdydd Canolog	6
2.	Teithio Llesol	6
	Blaenoriaethau newydd ar gyfer cerdded, olwyno a beicio	6
	Teithio Llesol i'r ysgol	6
	Cynllun Cyflawni Teithio Llesol.....	7
	Cyllid ar gyfer teithio Llesol a Llwybrau Diogel mewn Cymunedau.....	7
	Adroddiad Archwilio Cymru ar deithio Llesol.....	7
	Bwrdd Teithio Llesol.....	8
3.	Polisi Ffyrdd	8
4.	20mya	9
5.	Bws.....	9
	Diwygio gwasanaethau bysiau	9
	Cymorth Ariannu Bysiau	10
	TrawsCymru	11

1. Rheilffyrdd

Gwrthdrawiad rhwng dau drên ar Lein y Cambrian

1. Ddydd Llun, 21 Hydref ger Llanbrynmair ym Mhowys, bu gwrthdrawiad rhwng dau o drenau Trafnidiaeth Cymru. Roedd y ddau'n teithio'n araf. Roedd 41 o deithwyr a 4 aelod o griw ar y ddau drên. Yn anffodus, bu un o'r teithwyr farw yn dilyn y gwrthdrawiad. Cafodd y gwasanaethau brys eu galw a chafodd 15 o bobl driniaeth am anafiadau mewn ysbytai cyfagos.
2. Ar ôl cynnal archwiliadau diogelwch manwl, ail-agorodd Network Rail y lein ddydd Llun 28 Hydref ac ailddechreuodd TrC ei wasanaethau yr un diwrnod.
3. Y Gangen Ymchwilio i Ddamweiniau Rheilffordd (RAIB) sy'n arwain yr ymchwiliad. Ni fydd unrhyw sylw pellach yn cael ei wneud nes y bydd yr ymchwiliad wedi'i gynnal a'i ganfyddiadau wedi'u hystyried..

Perfformiad y Rheilffyrdd

4. Mae Trafnidiaeth Cymru (TrC) wedi gweld gwelliant parhaus yn ei berfformiad eleni ac, ar gyfartaledd hyd yma yn 2024, TrC yw'r gweithredwr mwyaf dibynadwy a phrydlon yng Nghymru.
5. Yn chwarter cyntaf y flwyddyn ariannol hon, TrC ddangosodd y gwelliant mwyaf o ran prydlondeb a dibynadwyedd o holl weithredwyr rheilffyrdd Prydain Fawr o'i gymharu â'r un cyfnod y llynedd. TrC gofnododd hefyd y cynnydd mwyaf yn nifer y teithwyr. Nodwyd nifer o resymau am y cynnydd hwn, gan gynnwys cyflwyno trenau newydd a gwasanaethau ychwanegol a newydd sbon a gwella perfformiad.
6. Mae lefelau boddhad ymhlith teithwyr TrC yn parhau i wella, gan sgorio 88% yn arolwg diweddaraf Transport Focus. Mae hyn yn welliant o 16% dros y 12 mis diwethaf.
7. Mae TrC yn bwrw ymlaen â chyflwyno'i fflyd newydd o drenau, gyda llawer o'r trenau hyn bellach yn rhedeg yn rheolaidd ledled Cymru. Bydd trenau 3-modd Dosbarth Stadler 756 yn cael eu cyflwyno ar Linellau Craidd y Cymoedd (CVL) cyn diwedd y flwyddyn, y trenau trydan cyntaf erioed i redeg yn rheolaidd i deithwyr ar y CVL. Wedi cyflwyno'r fflyd newydd, bydd gan TrC lawer mwy o gerbydau nag a etifeddodd yn 2018. Bydd y trenau hyn yn cynnig mwy o le, hygyrchedd a chysur i deithwyr.
8. Ym mis Rhagfyr, yn dilyn cynnal adolygiad o'r galw am wasanaethau ymhlith teithwyr ac o'u patrymau teithio, bydd TrC yn gwneud newidiadau i'r amserlen. Er y bydd yn golygu torri rhai gwasanaethau, mae TrC yn blaenoriaethu ac yn cynyddu capasiti lle bydd ei angen fwyaf. Mae TrC wedi

cynnal ymgynghoriad cyhoeddus ar y newidiadau, gan wrando ar yr adborth a newid ei gynigion lle roedd hynny'n briodol.

9. Mae TrC yn gweithio i gynyddu refeniw tocynnau a lleihau'r angen am gymhorthdal blyneddol trwy redeg mwy o drenau ar draws y rhwydwaith, gwella perfformiad a chyflwyno cynigion fel Talu Wrth Fynd a gostwng prisiau tocynnau Advance ar gyfer teithiau hirach.
10. Dros yr haf, cludodd TrC gannoedd o filoedd o deithwyr yn ddiogel i ac o ddigwyddiadau mawr, gan gynnwys cyngerdd Taylor Swift yn Stadiwm Principality Caerdydd a'r Eisteddfod Genedlaethol ym Mhontypridd. Yn fwy diweddar, cydweithiodd TrC â rhanddeiliaid i gefnogi digwyddiadau mawr drwy ohirio gwaith peiranyddol ar reilffordd Coryton er mwyn sicrhau bod trenau'n rhedeg i gludo teithwyr i gêm bêl-droed ryngwladol Cymru yn erbyn Montenegro a darparu gwasanaethau boreol o rai gorsafoedd i Gaerdydd cyn dechrau Hanner Marathon Caerdydd. Mae TrC wedi datblygu cynlluniau penodol ar gyfer y gemau rygbi rhyngwladol yng Nghaerdydd yr hydref hwn.

Bil Diwygio'r Rheilffyrdd a Gwasanaethau i Deithwyr

11. Mae Llywodraeth y DU wedi cyhoeddi ei bwriad i gyflwyno Mesur Diwygio'r Rheilffyrdd y flwyddyn nesaf. Bydd yn gyfle pwysig i gydweithio â Llywodraeth y DU i wella rheilffyrdd Cymru, gan gynnwys cryfhau Uned Fusnes Cymru a'r Gororau o fewn Great British Railways i wireddu blaenoriaethau Cymru ac i fod yn atebol i weinidogion Cymru. Mae Llywodraeth Cymru am fod â rhan yn y penderfyniadau ynghylch y gwasanaethau sy'n rhedeg i ac o Gymru, hynny am eu bod mor bwysig i economi a chysylltedd Cymru. Mae'r manylion wrthi'n cael eu datblygu, ond mae Llywodraeth y DU eisoes wedi ymrwymo i roi rôl statudol i Weinidogion Cymru o ran rheoli, cynllunio a datblygu'r diwydiant rheilffyrdd yng Nghymru.
12. Bydd Bil Gwasanaethau'r Rheilffordd i Deithwyr (Perchnogaeth Gyhoeddus) a gyflwynwyd gan Lywodraeth y DU yr haf hwn yn golygu trosglwyddo gwasanaethau rheilffyrdd i'r sector cyhoeddus, diddymu'r pwerau masnachfreintio a gwireddu un o ddymuniadau pennaf Lywodraeth Cymru trwy ddiwygio'r rheilffyrdd. Mae Llywodraeth Cymru yn croesawu'r cam hwn, a bydd Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol yn cael ei drafod yn y Senedd ar 5 Tachwedd.

Bwrdd Rheilffyrdd Cymru

13. Bwrdd ar y cyd rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yw Bwrdd Rheilffyrdd Cymru ac mae gan Trafnidiaeth Cymru a Network Rail aelodau arno. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi gweithio i gytuno â Llywodraeth y DU ar restr o flaenoriaethau ar gyfer seilwaith y rheilffyrdd. Bydd angen sêl bendith Bwrdd Rheilffyrdd Cymru. Mae'r cynlluniau gwella hyn yn ychwanegol at y gwaith a'r buddsoddiad sydd eu hangen i gynnal ac

adnewyddu'r rhwydwaith rheilffyrdd presennol a'i asedau. Y bwriad yw cynnal un set o welliannau i seilwaith y rheilffyrdd yng Nghymru er mwyn gallu targedu'r cyllid datblygu ar yr hyn y mae'r holl randdeiliaid yn cytuno ddylai gael blaenoriaeth. Rwyf wedi cwrdd â'r Arglwydd Hendy, Gweinidog Rheilffyrdd Llywodraeth y DU ac, yn fwy diweddar, â Louise Haigh, yr Ysgrifennydd Gwladol dros Drafnidiaeth i ddatblygu'r drafodaeth bwysig hon a chael y ddwy lywodraeth i gytuno ar flaenoriaethau.

Trawsnewid Llinellau Craidd y Cymoedd

14. Mae Llywodraeth Cymru yn buddsoddi dros £1bn yn rhaglen trawsnewid Llinellau Craidd y Cymoedd (CVL). Bydd yn gwella'r llinellau i Dreherbert, Aberdâr, Merthyr Tudful, Rhymni a Coryton, a bydd yn cynnwys gosod Llinellau Trydan Uwchben (OLE) er mwyn i drenau trydan newydd sbon allu cymryd lle'r fflyd diesel a etifeddwyd.
15. Mae'r gwaith mawr ar y rhaglen uchelgeisiol hon wedi tarfu ar fywydau'r bobl sy'n byw ar hyd y lein. Gwaetha'r modd, roedd hynny'n anorfod er mwyn gallu gwneud y gwelliannau hanfodol a gwireddu ein gweledigaeth o rwydwaith o ansawdd uchel fydd yn diwallu anghenion cenedlaethau'r dyfodol. Rydym eisoes yn dechrau gweld manteision y gwelliannau, gyda chyflwyno amserlen newydd y CVL ym mis Mehefin 2024 gyda gwasanaethau amlach a hwyrach i deithwyr.
16. Y bwriad oedd cwblhau'r gwaith o drawsnewid y CVL erbyn diwedd 2023. Fodd bynnag, mae'r dyddiad hwn wedi'i ohirio oherwydd effaith Covid, ac mae effaith hwnnw a'r lefelau uchel o chwyddiant wedi cynyddu cost y gwaith.
17. Hyd yn hyn, mae TrC wedi llwyddo i drydaneiddio'r lein o Gaerdydd i Dreherbert, Aberdâr a Merthyr. Mae gorsafoedd ledled y CVL yn cael eu hadnewyddu i sicrhau eu bod yn gallu derbyn y trenau newydd ac i ddarparu lle meddir, cysylltiad gwastad rhwng y trên a'r platfform. Mae cyfleusterau 'Mynediad i Bawb' yn cael eu gosod mewn gorsafoedd allweddol ar draws y CVL ac, ar ôl cwblhau'r rhaglen drawsnewid, bydd y rhan fwyaf o rwydwaith y CVL yn ddi-step.
18. Mae prosiectau seilwaith pwysig eraill yn yr arfaeth gan gynnwys gwella'r trac a'r signalau yn Heol y Frenhines Caerdydd ac ar lein Rhymni. Rhagwelir ar hyn o bryd y daw'r rhaglen i ben yn 2027 ac ar ôl ei chwblhau, bydd yn darparu gwasanaeth metro troi-i-fyny-a-mynd gyda 4 trên yr awr i flaenau'r cymoedd yn Nhreherbert, Aberdâr a Merthyr a 12 trên yr awr o Bontypridd i Gaerdydd. Daw hyn â manteision cynyddol, gan gynnwys cyflwyno trenau trydan newydd sbon ar y CVL cyn diwedd y flwyddyn.

Rhaglen Gwella Caerdydd Canolog

19. Bydd Rhaglen Gwella Caerdydd Canolog (CCEP) yn gwneud Gorsaf Ganolog Caerdydd yn fwy diogel ac effeithiol trwy gynyddu capasiti platfformau, gwella'r ffordd y mae gwasanaethau'n cael eu rhedeg a gwella'r llif cerddwyr o amgylch yr orsaf gan sicrhau yr un pryd yr elw masnachol mwyaf a chynyddu gwerth economaidd y tir o'i chwmpas.
20. Llywodraeth Cymru yw cleient y cynllun ac yn bartner ariannu posib gyda'r Adran Trafnidiaeth (DfT) a Phrifddinas-Ranbarth Caerdydd. Trafnidiaeth Cymru sy'n arwain y cynllun. Mae'r gwaith tirlfesur wedi dechrau ar y safle, a'r bwriad yw dechrau'r gwaith adeiladu yn haf 2025. Bydd y rhan fwyaf o'r gwaith tarfu wedi'i wneud erbyn haf 2028 mewn pryd ar gyfer Pencampwriaethau Pêl-droed Ewrop - Caerdydd yw un o'r dinasoedd sy'n eu cynnal.
21. Mae'r prosiect hwn yn gyfle i weithio ar y cyd â phartneriaid i ddenu arian sylweddol i Gymru a gwella gorsaf brysuraf Cymru a hyb pwysig ar rwydwaith Metro De Cymru sy'n allweddol i wasanaethau ar draws y brifddinas-ranbarth a thu hwnt.

2. Teithio llesol

Blaenoriaethau newydd ar gyfer cerdded, olwyno a beicio

22. Gan adeiladu ar bedair blaenoriaeth y Cabinet, mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru wedi nodi ei flaenoriaethau ar gyfer teithio llesol a chreu amgylcheddau sy'n annog cerdded, olwyno a beicio ar gyfer teithiau bob dydd. Y blaenoriaethau hyn yw:
 - Sicrhau mynediad diogel a chynhwysol at drafnidiaeth gyhoeddus, yn enwedig i'r rhai heb geir.
 - Hyrwyddo cerdded, olwyno a beicio ymhlith pobl ifanc, gan gefnogi mynediad iach at addysg..
 - Gwneud y mwyaf o'r terfynau cyflymder mwy diogel, i leihau'r angen am seilwaith newydd drud.
23. Yn sail i'r blaenoriaethau hyn bydd hierarchaeth o ddefnyddwyr sy'n seiliedig ar gyfiawnder cymdeithasol a chynhwysiant, gyda'r cerddwyr a'r olwynwyr mwyaf bregus ar y brig. Bydd penderfyniadau buddsoddi yn defnyddio'r hierarchaeth hon. Yn ymarferol, bydd hyn yn golygu y bydd seilwaith ar gyfer cerdded ac olwyno yn cael blaenoriaeth.

Teithio llesol i'r ysgol

24. Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda phartneriaid i annog mwy o blant a phobl ifanc i gerdded, olwyno a beicio i'r ysgol. Mae'r ymdrechion hyn yn cynnwys creu llwybrau diogel a hygyrch i ysgolion, seilwaith newydd a gwell

neu gyflwyno strydoedd ysgol. Ledled Cymru, mae dros 20 o Strydoedd Ysgol wedi'u treialu neu eu gweithredu, gyda llawer ohonynt wedi'u cynnal trwy grant gan ein Cronfa Teithio Llesol a Llwybrau Diogel mewn Cymunedau. Mae Stryd Ysgol yn lleihau'r peryglon o amgylch yr ysgol ac yn gwella ansawdd yr aer trwy gyfyngu ar draffig ar ddechrau a diwedd y diwrnod ysgol.

- 25.** Mae pwyslais pellach ar ddatblygu Cynlluniau Teithio Ysgolion i nodi a threchu rhwystrau i deithio iach yn yr ysgol, ategu ein rhaglen Teithiau Llesol ac i roi hyfforddiant beicio a cherdded i blant. Yn ogystal, rydym yn cefnogi'r rhaglen Cerdded i'r Ysgol, a ddarperir gan Living Streets, i annog myfyrwyr i gerdded, olwyno, sgwtio neu feicio i'r ysgol, gan annog ffyrdd iachach o fyw a lleihau'r ddibyniaeth ar geir i deithio i'r ysgol.

Cynllun Cyflawni Teithio Llesol

- 26.** Ers cyhoeddi Cynllun Cyflawni Teithio Llesol 2024-27 ym mis Mawrth, mae gwaith yn mynd rhagddo â'r camau a nodwyd ar gyfer y flwyddyn hon. Mae rhai camau eisoes wedi'u cwblhau, fel cyhoeddi'r pecyn hyrwyddo ac mae eraill ar y gweill. Bydd Llywodraeth Cymru yn adrodd yn ffurfiol ar hynt y Cynllun yng Ngwanwyn 2025.

Cyllid ar gyfer teithio llesol a Llwybrau Diogel mewn Cymunedau

- 27.** Yn ystod 2023-24, buddsoddwyd £36.4 miliwn drwy'r Gronfa Teithio Llesol ledled Cymru. Gwariwyd £30.5 miliwn ar 34 prif gynllun, yn ogystal â £15.9 miliwn ar ddarparu cyllid craidd i bob awdurdod lleol. Gellir defnyddio'r cyllid craidd i wneud gwelliannau mân fel adeiladu croesfannau, meinciau, neu fannau parcio beiciau a chael cynlluniau mwy yn barod ar gyfer eu hadeiladu. Ar gyfer 2024-25, cafwyd mwy nag £89m o geisiadau i'r Gronfa Teithio Llesol. Mae dros £35 miliwn wedi'i ddyrannu i 37 prif gynllun, yn ogystal â £15.9 miliwn ar ddarparu cyllid craidd i bob awdurdod lleol.
- 28.** Yn 2023-24, dyrannwyd dros £4.8m drwy'r grant Llwybrau Diogel mewn Cymunedau ar gyfer 17 o gynlluniau ac fel cyllid dichonoldeb a datblygu cychwynnol ar gyfer Strydoedd Ysgol. Yn 2024-25, cafwyd mwy nag £9.5m o geisiadau i'r Gronfa Llwybrau Diogel mewn Cymunedau. Mae dros £6 miliwn wedi'i ddyrannu i 24 o gynlluniau.

Adroddiad Archwilio Cymru ar deithio llesol

- 29.** Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi pob un o'r deg argymhelliad yn adroddiad Archwilio Cymru ar deithio llesol. Mae pump o'r argymhellion yn ymwneud â sut i gasglu data'n well. Bydd Arolwg Trafnidiaeth Cenedlaethol Cymru (NTS), yr ydym yn ei dreialu ar hyn o bryd, yn helpu i fynd i'r afael â hyn.

Bydd ein fframwaith monitro teithio llesol yn defnyddio'r NTS yn y dyfodol a data ehangach. Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Trafnidiaeth Cymru i sicrhau bod y monitro ar y lefel leol yn fwy cyson.

Bwrdd Teithio Llesol

- 30.** Cyhoeddwyd adroddiad blynyddol cyntaf y Bwrdd Teithio Llesol ym mis Awst 2024. Fel adroddiad Archwilio Cymru, mae'r Bwrdd Teithio Llesol wedi pwysu am wella'r data ar deithio llesol yng Nghymru.

3. Polisi Ffyrdd

- 31.** Mae'n Cynllun Cyflawni Cenedlaethol ar gyfer Trafnidiaeth (CCCT) yn disgrifio'r rhaglenni, y prosiectau a'r polisiâu y byddwn yn eu cynnal hyd at 2027.
- 32.** Mae'r cynlluniau a nodwyd yn y CCCT wrthi'n cael eu cyflwyno. Mae'r gwelliannau i'r A55 Aber i Dai'r Meibion ac i'r A487 Pont Ddyfi Newydd wedi'u cwblhau ac yn agored i draffig a disgwylir cwblhau'r gwelliannau i'r A40 Llanddewi Felffre i Redstone Cross ac i Adrannau 5 a 6 yr A465 y naill yng ngwanwyn 2025 a'r llall yn haf 2025..
- 33.** Bydd ymgynghoriad cyhoeddus yn cael ei gynnal ym mis Rhagfyr 2024 ar gynllun pont newydd ar Afon Ddyfrdwy ar yr A494 gyda'r bwriad o ddatblygu opsiwn a ffefrir i'r cam cyhoeddi gorchmynion drafft erbyn hydref 2025. Darparwyd grant gennym ac rydym yn gweithio gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam i ddatblygu gwelliannau i goridor aml-foddol yr A483 a gwella'r cysylltedd â chanol y ddinas. Mae ymgynghorwyr wedi'u penodi i wneud y gwaith hwn.
- 34.** Penodwyd ymgynghorwyr hefyd i ddatblygu opsiynau ar gyfer yr argymhellion â'r flaenoriaeth uchaf a gafwyd gan gomisiwn Trafnidiaeth Gogledd Cymru ar gyfer gwella cysylltiadau ar draws Afon Menai.
- 35.** Mae asiant cyflogwr yn cael ei gaffael hefyd ar gyfer Ffordd Osgoi Llandeilo a Ffairfach yr A483 ac mae'r gwaith o ddatblygu opsiynau ac atebion ar gyfer nifer o gynlluniau blaenoriaeth uchel o dan y rhaglen Diogelwch a Gwydnwch yn mynd rhagddo - mae'r cynlluniau hyn yn cael eu datblygu drwy gamau WelTAG, ac mae mesurau tymor byr, canolig a hir yn cael eu hystyried ar gyfer pob safle.
- 36.** Rydym yn ariannu cynlluniau ffyrdd awdurdodau lleol trwy ein grantiau trafndiaeth. Mae'r rheini'n cynnwys cynlluniau i drwsio a gwella'r rhwydwaith ffyrdd presennol neu i ddatblygu ffyrdd newydd os yw'r dystiolaeth yn dangos mai ffordd newydd yw'r ateb gorau. Er enghraifft, eleni mae Llywodraeth

Cymru yn neilltuo £1.8m i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam i drwsio ac ailagor y B5605 yn Newbridge, a £0.6m i Gyngor Gwynedd i ddatblygu cynlluniau i ddelio â'r traffig yn Llanbedr.

- 37.** Rydym newydd wahodd awdurdodau lleol i wneud cais am grantiau trafndiaeth ar gyfer 2025-26. Mae'r grantiau'n cynnwys y Gronfa Ffyrdd Cydnerth, lle gall awdurdodau lleol wneud cais am arian i addasu'r rhwydwaith ffyrdd i'r newid yn yr hinsawdd neu i wella cyflwr ffyrdd er lles yr holl ddefnyddwyr.
- 38.** Rydym wrthi'n asesu'r dibenion adeiladu ffyrdd a gyhoeddwyd ar ôl cynnal yr adolygiad ffyrdd a byddwn yn holi awdurdodau lleol cyn hir i ddeall eu profiadau o roi'r dibenion ar waith. Rydym am sicrhau bod gennym fframwaith sy'n codi'r bar ac yn ein galluogi i adeiladu ffyrdd gwell mewn ffordd sy'n gyson â'r argyfyngau hinsawdd a natur. Mae hyn yn golygu peidio ag ystyried yr opsiwn ffyrdd bob tro fel yr ateb i broblem drafndiaeth. Dylid ystyried opsiynau eraill a meddwl yn arloesol am atebion (tra'n cydnabod mai cynllun ffordd fydd yr opsiwn gorau o dan rai amgylchiadau).

4. 20mya

- 39.** Fe wnaethom ni gynnal rhaglen wrando yn yr haf, ac yn ogystal â'r awdurdodau lleol, fe wnaeth Llywodraeth Cymru fel awdurdod priffyrdd gyfrannu at ddiweddarau'r canllawiau. Cyhoeddwyd y canllawiau diweddaraf ar derfynau cyflymder 30mya ar ffyrdd cyfyngedig ym mis Gorffennaf 2024.
- 40.** Rydym wedi dechrau gweithio gyda'r Asiantau Cefnffyrdd i adolygu'r terfynau cyflymder ar 111 darn o gefnffordd. Bydd yr adolygiad o derfynau cyflymder cefnffyrdd gyda'r awdurdodau lleol perthnasol, yn gofyn am gasglu llawer o ddata fel tystiolaeth er mwyn gwneud penderfyniadau cyson. Byddwn wedi cwblhau'r gwaith adolygu hwn ym mis Mai 2025 - erbyn hynny byddwn yn deall ble ar y rhwydwaith cefnffyrdd y bydd angen newid y terfynau 20mya a 30mya.
- 41.** Er mwyn newid y terfyn cyflymder ar y rhwydwaith cefnffyrdd yn dilyn yr adolygiad hwn, rhaid wrth Orchmynion Rheoleiddio Traffig, a gall y broses honno gymryd 9 mis felly ni welwn newidiadau tan ganol 2026.

5. Bws

Diwygio gwasanaethau bysiau

- 42.** Rydym am roi opsiynau mwy hygyrch, fforddiadwy a chynaliadwy i bobl sydd am deithio. I wneud hynny, mae angen rhwydwaith trafndiaeth gyhoeddus arnom sy'n gweithio er lles pawb. Trwy roi trafndiaeth gyhoeddus o dan reolaeth gyhoeddus, gallwn wireddu ein gweledigaeth o 'un rhwydwaith, un amserlen, un tocyn', a darparu system integredig.

- 43.** Fel y nodwyd gennym yn ein Papur Gwyn a'n Map Ffordd i Ddiwygio Bysiau 2022 (a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2024), rydym am ddiwygio'r gwasanaethau bysiau yng Nghymru, gan ddod â chynlluniau a chontractau bysiau o dan reolaeth y cyhoedd, er mwyn gallu eu darparu er budd y cyhoedd.
- 44.** Mae'r system ddadredeoleiddio bresennol yn golygu bod gweithredwyr bysiau masnachol yn cael dewis y darnau mwyaf proffidiol o'r rhwydwaith bysiau gan adael i'r awdurdodau lleol lenwi'r bylchau, lle gallant fforddio gwneud hynny. Mae'r system bresennol yn anstrategol ac yn ffordd aneffeithlon o ddefnyddio arian cyhoeddus. Daw'r rhan fwyaf o'r arian sy'n cael ei wario ar y system fysiau o goffrau cyhoeddus, ond eto nid ydym yn gwybod sut i greu system sy'n rhoi'r gwasanaeth cyhoeddus gorau.
- 45.** Rydym yn cynnig system newydd i wyrddroi hynny, sy'n caniatáu i gyrff cyhoeddus gydweithio i gynllunio a darparu'r rhwydwaith bysiau lleol sydd ei angen ar bobl yng Nghymru. Rydym yn gweithio gyda Trafnidiaeth Cymru ac awdurdodau lleol i gynllunio a rhedeg rhwydweithiau bysiau lleol sy'n gweithio mor effeithiol â phosibl.
- 46.** Yn gwyno, bydd y Bil:
- Yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru sicrhau bod gwasanaethau bysiau lleol yn cael eu darparu, drwy fasnachfreinio yn bennaf.
 - Caniatáu i awdurdodau lleol greu cwmnïau bysiau newydd a chodi cyfyngiadau ar gwmnïau bysiau presennol sy'n eiddo i awdurdodau lleol er mwyn iddynt allu gweithredu'n gyfartal.
 - Sicrhau bod gwybodaeth yn cael ei rhannu'n briodol rhwng sefydliadau ar gyfer rheoli'r rhwydwaith a chyda'r cyhoedd iddynt allu defnyddio gwasanaethau'n effeithiol.
- 47.** Rydym wedi nodi'r Bil Bysiau fel blaenoriaeth ar gyfer gweddill tymor y Senedd hon. Byddwn yn cyflwyno'r Bil yn y Gwanwyn a phan fydd y Senedd wedi cael craffu arno a'i gymeradwyo, cael Cydsyniad Brenhinol iddo cyn diwedd tymor y Senedd hon. Bwriedir cyflwyno masnachfreintiau bysiau yn 2027, yn dilyn cyflwyno is-ddeddfwriaeth.

Cymorth Ariannu Bysiau

- 48.** Rydym yn cydnabod bod bysiau yn chwarae rhan hanfodol wrth gefnogi ein heconomi yn ogystal â chaniatáu mynediad at addysg, gwasanaethau iechyd a gwasanaethau a gweithgareddau pwysig eraill. Dyma pam ein bod wedi buddsoddi cyllid sylweddol yn ein diwydiant bysiau - ers dechrau'r pandemig yn unig rydym wedi darparu dros £250m i awdurdodau lleol gynnal gwasanaethau bysiau.
- 49.** Cyflwynwyd ein Grant Rhwydwaith Bysiau ddechrau mis Ebrill eleni ac mae wedi disodli'r Cynllun Pontio Bysiau. Mae'r cynllun yn darparu £39m i awdurdodau lleol ar gyfer 2024/25 i ddarparu gwasanaethau bysiau na

fyddent fel arall yn cael eu darparu drwy eu dyletswyddau statudol presennol. Mae hyn ar ben £25m y Grant Cymorth Gwasanaeth Bysiau presennol ar gyfer 2024/25.

- 50.** Rydym hefyd yn parhau i ariannu Cynllun Teithio Rhatach Cymru sy'n darparu teithiau bws lleol am ddim i bob preswilydd cymwys 60 oed a throsodd ledled Cymru. Mae preswylwyr anabl hefyd yn cael teithio am ddim. Eleni bydd yn golygu buddsoddiad dros £50m.

TrawsCymru

- 51.** Mae gwasanaethau TrawsCymru yn darparu cysylltiadau hanfodol â chymunedau a phrif ganolfannau nad ydynt yn cael eu gwasanaethu'n uniongyrchol gan y rheilffyrdd. Pe na baem yn buddsoddi yn rhwydwaith TrawsCymru ni fyddai yna wasanaeth bws rheolaidd yn gwasanaethu rhannau eang o gefn gwlad Cymru. Mae nifer y teithwyr ar draws rhwydwaith TrawsCymru yn cynyddu'n dda yn dilyn pandemig Covid, ac mae Trafnidiaeth Cymru yn gweithio'n frwd i hyrwyddo'r rhwydwaith i deithwyr newydd trwy ymgyrchoedd cyhoedduswydd wedi'u targedu a hyrwyddo tocynnau.
- 52.** Trwy gael Trafnidiaeth Cymru i gontractio gwasanaethau, rydym yn gallu gwella cysylltiadau a threfniadau tocynnau rhwng bysiau TrawsCymru a threnau mewn gorsafoedd allweddol. Er enghraifft, yng Ngorllewin Cymru rydym bellach yn cynnig tocynnau bws / rheilffordd 'trwyddo' cyfunol rhwng gorsafoedd bfysiau T1 Caerfyrddin ac Aberystwyth a threnau yng ngorsafoedd rheilffordd Aberystwyth a Chaerfyrddin. Y llynedd, y llwybr hwn oedd y cyntaf i gael ei drawsnewid yn llwybr di-allyriadau, yr ydym yn bwriadu ei gyflwyno ar draws rhwydwaith TrawsCymru.